

Volkskrant magazine

‘IK BAD MEZELF EEN SLAG IN DE RONDTE’

Schrijfster Ellen Heijmerikx

Ik ben een
loser, jij bent
een loser

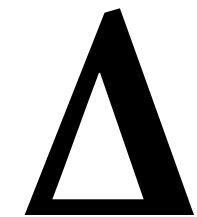
De theaterdieren
van fotograaf
Koos Breukel

Week van de smaak:
Kaasboeren op zoek naar lekker,
niet naar steeds méér

ellen

LEDEN VAN HET GELOOFSGENOOTSCHAP NOORSE BROEDERS GELOVEN DAT ALLEEN ZIJ DE BRUID van Jezus zullen zijn als die op aarde terugkeert. In de praktijk betekent dat dat er veel zondigs te overwinnen valt. Te veel voor Ellen Heijmerikx (48), wier ouders lid van de gemeenschap waren. Zij brak als twintiger met haar geloof. Onlangs verscheen haar tweede roman over de Noorse Broeders. 'Mijn ouders verlangden naar iets prachtigs, maar bereikten het laagst haalbare.'

Als kind vond Ellen Heijmerikx foto's van haar moeder, weggestopt onder in een kast. Haar moeders mooie zwarte krullen waren erafgeknipt, de hals was ingekleurd met viltstift. Ze begreep meteen waarom de foto's zo waren toegetakeld. IJdelheid was een zonde. Los haar, te veel bloot, dat alles was verboden.

Heijmerikx (48) groeide op in de gemeenschap van de Noorse Broeders, die geloven dat Jezus bij zijn terugkeer op aarde 144 duizend volmaakte mensen kiest als zijn bruid en hen meeneemt naar de hemel. Jezus' bruid, dat zijn zij, de Noorse Broeders, de volgelingen zonder zonde. De rest van de mensheid is verdorven en blijft achter, waarna de verschrikkingen van de eindtijd aanbreeken. Haar hele jeugd hield Ellen Heijmerikx rekening met Jezus' komst. Ze zegt, met zachte stem: 'Voor mij als kind was het grootste trauma dat hij mij niet zou kiezen als bruid, dat ik niet met hem mee zou gaan naar de hemel. Als ik een suikerklontje had gepikt en ik vroeg geen vergeving aan God, dan ging ik niet mee. Dat ging zó ver.'

Het toppunt van een goed mens zijn, heb jij geleerd, was dat de eigen wil werd gedood. 'Ja, je had verdorven vlees, je was een verdorven mens. Alles wat naar boven kwam, moest je overwinnen.'

Wat dan precies? 'Alles. Gevoelens alleen al. Als je in de spiegel keek en dacht: ziet er wel leuk uit, dan was dat al een zonde die je moest bestrijden.'

En zonde was ook dat je boos was op iemand of baalde van het weer. 'Precies, alles wat je voelde maar ook alles wat het verstand zei moest uitgeschakeld worden.'

Zodat je niet kon denken: wat zijn we hier in deze sekte eigenlijk aan het doen? 'Inderdaad. Met zijn allen moesten we opgaan in het discipelschap.'

Je moest een machine zijn. 'Een robot.'

Op haar 23ste brak Heijmerikx met de Noorse Broeders, een club die begin 20ste eeuw werd opgericht door de Noorse marineman Johan Oscar Smith en intussen wereldwijd 35 duizend aanhangers telt. Haar ervaringen verwerkte ze in haar eerste roman, *Blinde wereld*, waarmee ze vorig jaar de Academica Debutantenprijs won. In augustus verscheen haar tweede roman, *Wij dansen niet*, waarin het thema opnieuw de godsdienstwaanzin is, hoewel de Noorse Broeders niet meer bij naam worden genoemd.

Ellen Heijmerikx woont boven bloemenzaak Abelia in IJmuiden, waarvan zij en haar man de eigenaren zijn.

'Harald vindt het prachtig dat ik schrijf', glimlacht Heijmerikx even later. Zijzelf is onzekerder. Bij de presentatie van haar debuut vertelde iemand van haar uitgeverij dat zij had aangeboden de hele borrel te betalen.

Je debuut kreeg lovende recensies, een prijs en vijf drukken, je tweede boek is gepubliceerd en je gelooft nog niet dat je een schrijfster bent? 'Ik heb als schrijfster wel een klein stapje vooruit gemaakt, maar ik moet nog steeds groeien', zegt ze voorzichtig, terwijl ze thee zet in haar bovenwoning, waar ze

woont met man en zoon (14). Ze gaat zitten aan een grote houten eettafel, waarop een dichtgeklapte laptop staat.

Je bent al zo lang los van het geloof en dan zijn alle gevolgen nog niet uitgewist. 'Nee.'

Ben je nog wel eens bang voor de satan? 'Nee, dat niet.'

Bang voor de hel? 'Nee.'

Denk je nog wel eens: dit mag ik niet denken? 'Dat is echt weg. En dat is vooral gekomen door mijn eerste boek. Daarvóór dacht ik nog wel eens: ik ben slecht, ik ben een zondig mens, ik moet goed doen. Door het schrijven kwam het in me op: ik moet geen goed mens worden, dat is helemaal niet natuurlijk. Wat ik moet doen, is in balans komen met mezelf. Kijk, als schrijver ben je ook een slachter. Ik heb in dat eerste boek mijn eigen religieuze gevoel uitgebeend en in stukken neergelegd. En ineens ging ik er anders naar kijken.'

Waarom ben je zo laat gaan schrijven? 'Ik was een creatief kind, ik wilde fotograaf worden, maar dat kon niet want dan zou ik te veel in aanraking komen met de zonde. Er werd ook geen aandacht aan besteed, iedereen om mij heen was bezig met discipel zijn in dat geloof. Ik dacht: ik wil zo snel mogelijk geld verdienen en op mezelf wonen, zelfstandig zijn. Dus ben ik begonnen aan een opleiding tot bloemist, leren en werken tegelijk. Op mijn 16de kwam ik in deze bloemenzaak terecht (ze wijst naar beneden) en heb ik mijn man ontmoet. Op mijn 25ste hebben we de zaak samen overgenomen en daarna heb ik altijd hard gewerkt.'

In 2000 kreeg ze een nierziekte, die haar dwong rust te nemen.

'ALS SCHRIJVER BEN JE OOK SLACHTER. IK HEB MIJN EIGEN RELIGIEUZE GEVOEL UITGEBEEND'

Ineens kwam het verlangen boven om te schrijven, maar ze wist niet hoe dat moest. Ze volgde een cursus in Amsterdam bij wat toen Script Plus heette en hoorde korteverhalenschrijver Ton Rozeman zeggen dat je moest schrijven over datgene in jezelf wat je liever wegdrukt en vergeet. 'Nou, hoeveel daarvan had ik wel niet? Er was zo veel waarvan ik dacht: dáár hebben we het maar niet meer over.'

Hoe zijn je ouders in de jaren vijftig in contact gekomen met de Noorse Broeders? 'Mijn vader wilde niet meer naar de gewone gereformeerde kerk omdat hij die schijnheilig vond. Mijn ouders woonden in Beverwijk, mijn vader werkte bij de Hoogovens. Toen zijn ze naar de baptistenkerk van mijn opa en oma in Almelo gegaan en daar kwamen de Noorse Broeders hun geloof verkondigen. Die hele kerk heeft zich bekeerd. Het was een praktisch geloof dat veel mensen aansprak. De broeders stonden niet op de kansel, spraken gewone taal en kwamen met een eenvoudige boodschap: de overwinning over de zonde.'

Hun bekering speelde zich af voordat jij werd geboren. En over die tijd gaat jouw tweede boek. 'Ik wilde onderzoeken waarom mensen kiezen voor zo'n geloof. Die eerste periode na de bekering is de ergste tijd geweest. Mijn broer en oudste zus hebben dat meegemaakt, zij mochten ineens niet meer zijn wie ze waren, ze moesten volmaakte kinderen worden, want anders gingen ze niet met Jezus mee. Speelgoed dat slecht was moesten ze verbranden: geweertjes, soldaatjes, kaartspelletjes.' **Klopt het, zoals jij schrijft, dat jullie veel zijn geslagen?** 'Ik heb wel klappen gehad, maar niet zo erg als mijn broer. Hij kreeg met de stok. Mijn vader deed ook wel zijn handen tussen de bankschroef. Ook mijn neven werden geslagen, heel veel kinderen. Ze kregen allemaal met de stok of ze moesten mee naar boven.'

Wat gebeurde daar dan? 'Dan kregen ze klappen op hun blote billen.'

Je vader werd er ook toe aangezet, toch? Hij moest slaan, want in de Bijbel staat dat je je zoon tuchtigt als je hem lieft. 'Ja. Maar het begon allemaal met liefde. Mensen die euforisch zijn in zo'n nieuw geloof, doen alles uit liefde. Mijn vader sloeg niet meteen zo vreselijk. Dat is een ontwikkeling geweest.'

Toen jij werd geboren, in 1963, waren je ouders al een jaar of acht bekeerd, dus jij wist niet beter. Wat mocht je allemaal niet? 'Geen opsmuk, geen sieraden, geen strikken. Ik mocht niet meedoen met schooltoneel, schoolreisje, Sinterklaas, met niks op school eigenlijk, gewoon met niks. Je moest je afschermen van de wereld.'

Heijmerikx haalt een ingelijste foto van zichzelf: een lieflachend meisje met vlechten. Ze droeg het haar altijd samengebonden en ze mocht nooit een broek aan. Als ze naar samen-

komsten van de broeders ging, had ze net als alle andere 'zusters' een hoofddoek om. Op een andere foto staan haar ouders tijdens hun trouwdag: een keurig jarenvijftigechtpaar. 'En dat was al ijdel', zegt Heijmerikx, wijzend op het minieme hoedje van haar moeder.

Inmiddels zijn de Noorse Broeders wat moderner geworden. Vrouwen mogen een broek dragen en het slaan is afgeschaft. Op deze punten is de Bijbel verkeerd geïnterpreteerd, aldus Kåre Johan Smith, de huidige leider van de broeders. Toen Heijmerikx dat hoorde, was ze woest: 'Zelfs tijdens het sporten droegen we als meisjes nog een rok, iedereen lachte je uit. En als je dan stiekem wel een broek aanhad en je ouders zagen het, kreeg je klappen. Maar nu blijkt dat de Bijbel het alleen heeft over travestieten, die zijn God een gruwel.'

In je boeken schrijf je ook over seksueel misbruik, abortus, incest. Heb je dat destijds meegemaakt? 'Ik heb het gelukkig niet zelf ondervonden, maar wel van dichtbij gezien. Ik kende een meisje dat een miskraam kreeg en iemand die stiekem een abortus liet doen.'

En die dingen waren altijd het resultaat van een man die zich opdroog aan een jong meisje? 'Precies.'

Gebeurde het in de geloofs-gemeenschap meer dan daarbuiten denk je? 'Dat weet ik niet.'

'Je mocht nooit omgaan met het andere geslacht. Bij samenkomsten zaten de broeders vooraan en de zusters achter. Vrouwen hoorden bij de vrouwen en dan werd er gesproken over onderdanigheid. Lust en begeerte, zonde! Verliefdheid, dat moest je aan God overlaten.'

Hoe belandde je dan ooit in een huwelijk? 'Een man vroeg een

vrouw, daar moest je op wachten.'

Alles wat met seks te maken heeft, is in die strenge geloven altijd krom. 'Daar krijg je rare mensen van. Ik kende een jongen die zichzelf sneed als hij had gemasturbeerd, voor straf. Dat gaat wel ver.'

Hoe ben je van het geloof gevallen? 'Ik heb altijd mijn twijfels gehad en toch ben ik diepgelovig geweest. Dat is zo interessant. In wezen zit je in zo'n geloof voortdurend in een gecreëerde strijd. Je lijdt omdat veel dingen niet mogen, maar dat lijden geeft tegelijkertijd een geluksgevoel. Het is een lijdensweg voor God en straks in het hiernamaals word je beloond.'

Jij voerde die strijd ook. 'Ik vond het een mooi streven om volmaakt te worden, maar ik vond ook zo veel slechtheid in mezelf. Ik was ijdel, ik was weleens verliefd en daar moest ik dan tegen vechten. Ik bad mezelf een slag in de rondte om de zonde te overwinnen. En als ik naar samenkomsten ging en daar al die mensen tegenkwam die ook die strijd voerden, dan gaf dat me geluk.'

Waar twijfelde je dan aan? 'De onderdanigheid van de vrouw. Het slaan. Als je een klap kreeg voor een onbewuste zonde, geïrriteerdheid, onvriendelijkheid, een gekke bek trekken of zomaar, alleen maar omdat er Noorse Broeders langskwamen en mijn vader wilde laten zien dat hij hard optrad, dat was niet te begrijpen. Ik ben op mijn 19de op mezelf gaan wonen en een paar jaar later kón ik niet →

meer, ik kon me er niet meer toe brengen een hoofddoek om mijn hoofd te doen en naar de samenkomsten te gaan. Ik ben nooit meer gegaan.

Was het in het begin niet raar, dat nieuwe leven? 'Ik moest mijn grenzen zoeken. Ik had een verwaarloosde identiteit, had me altijd ondergeschikt opgesteld. Dus als iemand bij de kassa geld tekortkwam, legde ik het bij. In een restaurant bracht ik bijna zelf nog het servies naar de keuken. Ik zou nooit met stemverheffing tegen iemand praten. Heel erg lief allemaal, maar je wordt natuurlijk wel opgevreten. Op een gegeven moment kreeg ik door: dit moet ik niet meer doen. Maar dat is een proces. De eerste keer dat ik zei: 'Flikker op', kon ik van schaamte wel door de grond zakken.'

In je eerste boek is je hoofdpersonage op haar 20ste nog maagd.

'Dat klopt met de werkelijkheid. Je hebt meisjes die totaal doorslaan als ze van het geloof vallen, in seks, in drugs, in weet ik wat, omdat ze hun grenzen niet kennen. Ze hebben alleen maar geleerd gehoorzaam te zijn. Ik ben in seksualiteit lang voorzichtig gebleven, ik heb moeten leren iets in mezelf los te laten.'

Julie gezin bestond uit vier kinderen, drie van hen zijn afvallig geworden. Wat was de reactie van je ouders daarop? 'Je krijgt geen rechtstreekse reactie. Je moeder komt op bezoek en zegt: 'Je moet weer naar de samenkomsten.' Ze pakte eens mijn arm, misschien had ik voor het eerst mascara op, en ze trok me mee naar de spiegel. 'Kijk naar jezelf!', riep ze. Ik rukte me los. Ik dacht: mens, ga alsjeblieft weg. En toen werd mijn moeder voorzichtiger, maar ze heeft haar hele leven geprobeerd mij terug te krijgen. En toen mijn zoon een jaar of 5, 6 was, begon ze tegen hem. 'Je hebt zondig vlees', zei ze. Ik heb gezegd: 'Mam, je kunt hier komen, maar dan mag je het nooit meer hebben

over het geloof.' Toen is ze nooit meer geweest.'

Hoe zit het nu met dat gezin?

'Mijn ouders verlangden naar iets prachtigs, het hoogst haalbare op geestelijk niveau, maar ze hebben het laagst haalbare bereikt, namelijk het uiteenvallen van hun gezin. Drie van hun vier kinderen hebben nauwelijks nog contact met hen. En mijn broer heeft met helemaal niemand meer contact, alleen met mij. Hij is kluizenaar geworden, hij leeft in een huis op palen in Midden-Amerika.'

Zitten je ouders ermee? 'Als je er met hen over praat, blijft de verheerlijking van het geloof overeind. Ze geloven echt in dat enorm grappige verhaal dat Jezus straks op een wolk terugkomt.'

Kom je nog weleens bij je ouders?

'Heel af en toe, één keer per jaar of zo. Maar sinds het verschijnen van mijn eerste boek vind ik het moeilijker. Ik heb sindsdien zo veel rare verhalen gehoord van leden en ex-leden, ik wist niet dat het vroeger zó scheef zat. Maar daar valt met mijn ouders geen gesprek over te voeren.'

Ze klapt haar laptop open en zoekt een mail die ze onlangs kreeg van een vrouw uit de Noorse Broederschap die haar oproept niet langer zo negatief in de openbaarheid te treden: 'Is het niet raadzaam om bezig te zijn met wat wel goed was?' Heijmerikx: 'Deze vrouw heeft het gevoel dat alles wat slecht was, de meeste aandacht krijgt. Maar dat is niet voor niets. Het is misschien wat ver gezocht, maar ik moet dus denken: laten we de concentratiekampen vergeten, laten we alleen kijken naar de opbouw van het land. Geloof mij, ik heb nooit verhalen aangedikt.'

Wat vonden je broer en zussen van je eerste boek?

'Ze vonden het mooi. Ze zagen dat ik alles nog mild had beschreven, ze weten dat het eigenlijk nog veel erger was.'

Ik vond het een heftig boek. Heijmerikx schiet in de lach. 'O, nou, het is heel mild hoor.'

Een van je zussen blijft in het geloof? 'Ja, maar zij zoekt heel erg haar eigen weg. En ze probeert wel een band met mij in stand te houden.'

En hoe zit het met je vader? 'Het contact met hem stelt niks voor. Hij heeft het over zijn kwalen en dan houdt het op.'

Heijmerikx is intussen in tal van mails en brieven door haar voormalige geloofsbroeders en -zusters neergezet als 'vijand van de bruid', ze is 'verdoemd' en 'voor eeuwig verloren'. Binnen de broederschap, tegenwoordig officieel de Christelijke Gemeente Nederland, worden leden gewaarschuwd niet langer met haar om te gaan en ze heeft eens gemerkt dat een lezing van haar werd opgenomen.

Word je bedreigd? 'Nee, ik word in de gaten gehouden. In het begin geloofde ik het niet, maar ik zie dat het gebeurt. Grappig, tja, dat vind ik gewoon grappig. Als het zo gaat, vraag ik me af of die gemeenschap wel zo modern is geworden.'

Je broer is een kluizenaar geworden, hoe zit dat met jou? 'Ik hou van het kluizenaarschap van het schrijven. Ik begrijp mijn broer helemaal.'

Je wilt je man en zoon toch niet kwijt? 'Neeeee, absoluut niet. Maar ik merk dat die hang naar kluizenaarschap voortkomt uit die zelfvernederend van vroeger. Daardoor komen relaties met mensen altijd in het teken te staan van: doe ik het wel goed? Die zit niet goed in zijn vel, misschien is het wel mijn schuld. Dan kun je je maar beter terugtrekken.'

Ik las dat je bezig bent met een derde boek over dit thema. 'Ik ben met twee boeken bezig. Ik wil een boek schrijven over het leven na de broederschap en ik ben begonnen met iets totaal anders. We zijn nu wel uitgebreid aan het praten over de Noorse Broeders, maar die staan voor mij eigenlijk al op de tweede plaats. Ik ben nu vooral bezig met mijn schrijverschap.'

Geeft schrijven jou hetzelfde geluk als ooit het geloof? 'Nee, nee, o nee. Meer, veel meer.'

'Je lijdt omdat veel dingen niet mogen. Maar dat lijden geeft ook een geluksgevoel'

★★★★★
**WEER EEN GLANSROL
VOOR HELEN MIRREN**
- ALGEMEEN DAGBLAD

ACADEMY AWARD™ WINNER
HELEN MIRREN SAM WORTHINGTON JESSICA CHASTAIN AND TOM WILKINSON

Vengeance comes at a price.

THE **DEBT**

UNIVERSAL PICTURES INTERNATIONAL AND FOCUS FEATURES AND MIRAMAX PRESENT A MARV FILMS PRODUCTION A FILM BY JOHN MADDEN "THE DEBT" HELEN MIRREN SAM WORTHINGTON JESSICA CHASTAIN JESPER CHRISTENSEN MARTON CSOKAS WITH CHARAN HINDS AND TOM WILKINSON
BASED ON THE PLAY BY ASSAF BERNSTEIN & IDO ROSENBLUM A SCREENPLAY BY MATTHEW VAUGHN & JANE GOLDMAN AND PETER STRAUGHAN DIRECTED BY JOHN MADDEN
www.SeeTheDebt.com

www.thedebt.nl

NU IN DE BIOSCOOP

